

LEERLINGEN
HANDLEIDING
PROFIELWERKSTUK
2024 / 2025
HAVO

RIJNLANDS LYCEUM WASSENAAR
VRIJ, NIET STUURLOOS

BACKERSHAGENLAAN 5, 2243 AB WASSENAAR, WWW.RIJNLANDSLYCEUMWASSENAAR.NL

NAAM

KLAS

BEGELEIDER

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
2 Planning.....	5
3 Het stappenplan voor het profielwerkstuk	7
Stap 1: samenwerken en onderwerp (ca. 4 uur).....	7
Stap 2: hoofd- en deelvragen (ca. 6 uur)	7
Stap 3: de vorm van het PWS (ca. 1 uur).....	9
Stap 4: onderzoeksmethode en het plan van aanpak (ca. 38 uur)	10
Stap 5: het verwerken van de deelvragen (ca. 10 uur).....	11
Stap 6: het schrijven van het PWS (ca. 15 uur).....	12
Stap 7: de eindpresentatie van het PWS (ca. 4 uur)	15
Stap 8: evaluatie (ca. 2 uur)	17
4 Beoordeling.....	17
Bijlage 1 Plan van Aanpak & Logboek	18
Bijlage 2 Beoordelingsformulier Ankermomenten	20
Bijlage 3 Beoordelingsformulier PWS	21
Bijlage 4 Beoordelingsformulieren Eindpresentatie PWS	24
Bijlage 5 Werken met perspectievenkaartjes	24

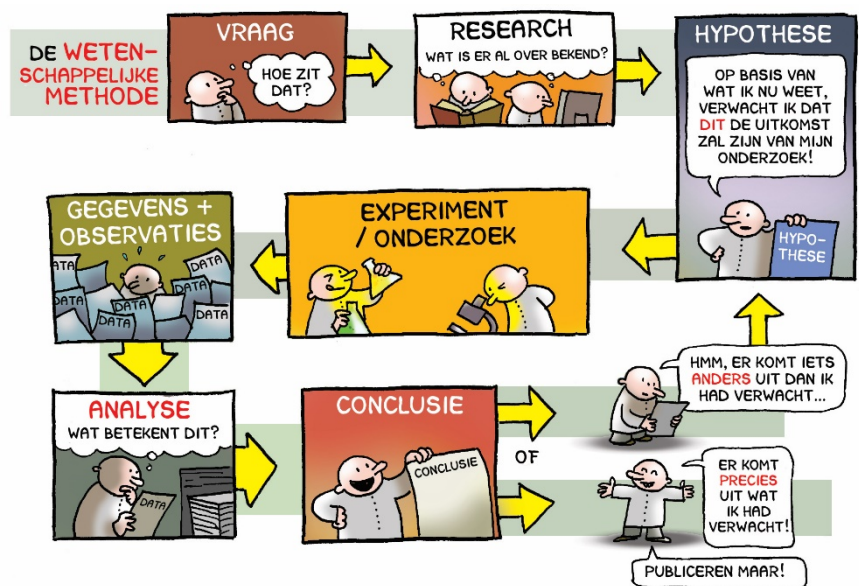
1 Inleiding

Beste leerlingen in 4 & 5 havo,

Een van de onderdelen van het schoolexamen van de havo is het profielwerkstuk. Het profielwerkstuk is een **groot werkstuk dat je schrijft in je laatste jaar op de middelbare school**. Aangezien je zelf het onderwerp van het profielwerkstuk mag kiezen, is het mogelijk dat jij straks meer over dit onderwerp weet dan je leraar!

Je kunt het profielwerkstuk (in het vervolg afgekort als PWS) over een bepaald vak uit je profiel schrijven, maar het PWS kan ook zeker vakoverstijgend zijn. Met het schrijven van het PWS kun je laten zien dat je in voldoende mate de algemene studievoordigheden beheerst, die ook binnen je vervolgopleiding belangrijk zijn. Je moet hierbij denken aan vaardigheden als:

- Samenwerken
- Initiatief nemen
- Brainstormen
- Plannen
- Informatie verzamelen en verwerken
- Onderzoek uitvoeren
- Schrijven en formuleren
- Conclusies trekken
- Presenteren.

Bij het maken van het profielwerkstuk gaat het dus niet alleen om het eindproduct, maar juist vooral om het proces ernaar toe! Beide aspecten zullen dan ook worden beoordeeld. Jij en je partner hebben hierbij de belangrijkste rol: jullie nemen steeds het initiatief en waar nodig helpt de begeleider jullie. Op weg naar je eindproduct kun je regelmatig om zijn/haar feedback vragen op wat je per stap hebt gedaan. Zelf houd je je eigen vorderingen ook bij in een *logboek*, zodat je inzicht krijgt in je eigen leerproces.

Je voortgang toon je bovendien tijdens twee zogenaamde ankermomenten, waarin je aan de hand van een korte Powerpoint of Prezi de stand van zaken wat betreft je PWS presenteert. Deze korte presentaties worden ook beoordeeld met een cijfer. Tijdens deze ankermomenten kun je bovendien ervaringen met andere leerlingen uitwisselen en tips en tops aan elkaar geven!

Deze tussentijdse presentaties vormen ook meteen een goede voorbereiding op de *eindpresentatie* van het PWS medio december 2024.

Waarschijnlijk vermoed je het al: het PWS vereist een behoorlijke tijdsinvestering: je moet er tenminste 80 uur aan werken! Verder is het belangrijk dat je beseft dat het cijfer voor het PWS onderdeel is van het zogenaamde combinatiecijfer.

Eenzijds kun je met een goede beoordeling van het PWS een combinatiecijfer behalen dat een onvoldoende eindcijfer van een ander examenvak eventueel compenseert. Anderzijds is het zo, dat het combinatiecijfer niet vastgesteld worden zolang je het PWS niet hebt afgerond. Als dat het geval is, kun je niet deelnemen aan het Centraal Eindexamen HAVO!

Kortom: het PWS verdient al je aandacht!! Het is “work in progress!”

Een PWS maak je dus niet zomaar, het is ook niet eenvoudig, maar met de juiste instelling wel een interessante en leerzame ervaring, die al aan het eind van het vierde leerjaar begint!

Heel veel plezier en succes met het maken van je profielwerkstuk!

Mevrouw De Forges & mevrouw Nieuwmans
PWS-coördinatoren havo

e-mailadressen:

v.deforges@rijnlandslyceum-rlw.nl

y.nieuwmans@rijnlandslyceum-rlw.nl

2 Planning

Datum	Onderdeel	beoordeling op:	Door wie?
15 mei 2024	Kick-offbijeenkomst Profielwerkstuk 4 havo 2024-2025: algemene uitleg (doel, werkwijze, hulpmiddelen) uitdelen handleiding PWS	Oriëntatie werkwijze PWS Oriëntatie onderwerp	PWS-coördinatoren (informatieverstrekking) Mentoren H4 Leerlingen 4 havo (deelname)
29 mei 2024	2^e bijeenkomst: Begeleidende docenten voorstellen Groepjes maken PWS-begeleider kiezen Onderwerp zoeken + afbakenen Start formulieren hoofd- en deelvragen a.d.h.v. perspectievenkaartjes	Samenstelling groep Keuze PWS-begeleider Keuze onderwerp Oriëntatie hoofd- en deelvragen (en eventueel hypothese)	PWS-coördinatoren Vakdocenten profielen NG/NT/EM/CM Leerlingen 4 havo (uitvoeren opdrachten bijeenkomst)
12 juni 2024	3^e bijeenkomst: Formulieren hoofd- en deelvragen Start plan van aanpak + onderzoeksmethode	Formulieren hoofd- en deelvragen (en eventueel hypothese) Oriëntatie onderzoeksmethode en plan van aanpak ⇒ Conceptversies	PWS-coördinatoren Leerlingen 4 havo (conceptversies naar PWS-begeleider sturen)
3 juli 2024	4^e bijeenkomst: Afronden formulieren hoofd- en deelvragen Start plan van aanpak + onderzoeksmethode	Formulieren hoofd- en deelvragen (en eventueel hypothese) Onderzoeksmethode en plan van aanpak in grote lijnen ⇒ Definitieve versies	PWS-coördinatoren Leerlingen 4 havo (definitieve versies naar PWS-begeleider sturen)
4 september 2024	5^e bijeenkomst (blokkur): Informatieverstrekking m.b.t.: - vaststelling onderzoeksmethode - start onderzoek (verzamelen informatie, keuze bronnen) - planning en samenwerking + begeleiding t.a.v. bovenstaande punten	- vaststelling onderzoeksmethode - plan van aanpak (nadere invulling) ⇒ Conceptversies	PWS-coördinatoren Leerlingen 5 havo (conceptversies naar PWS-begeleider sturen)
18 september 2024	6^e bijeenkomst: <i>Ankermoment 1:</i> - Onderwerp - Hoofd- en deelvragen - Plan van aanpak - Onderzoeksmethode	Presentatie ca. 5 minuten a.d.h.v. Powerpoint/Prezi: Proces PWS (voortgang, samenwerking) Beoordeling door PWS-begeleider Beoordeling telt voor 5% mee.	PWS-coördinatoren Leerlingen 5 havo (presenteren) PWS-begeleiders (beoordelen en geven feedback)

9 oktober 2024	7^e bijeenkomst: <i>Ankermoment 2:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Voortgang onderzoek + resultaten - Planning schrijffase PWS - Eerste voorbereiding eindpresentatie 	Presentatie ca. 5 minuten a.d.h.v. Powerpoint/Prezi: Proces PWS (voortgang, samenwerking) Beoordeling door PWS-begeleider Beoordeling telt voor 5% mee.	PWS-coördinatoren Leerlingen 5 havo (presenteren) PWS-begeleiders (beoordelen en geven feedback)
26 november 2024	8^e bijeenkomst: Docenten Nederlands geven feedback op <i>conceptteksten PWS</i> .	Opzet van het concept-PWS Nederlandse taal (spelling, zinsbouw, formulering, woordkeuze)	Docenten Nederlands PWS-coördinatoren
4 december 2024	Deadline definitieve versie PWS (inleveren via SOM)	Eindproduct PWS (vorm en inhoud) Controle op plagiaat en gebruik AI Beoordeling telt voor 60% mee Voldoen aan deadline: Beoordeling telt voor 5% mee	PWS-begeleiders Leerlingen 5 havo (sturen definitieve versie van PWS in)
12 december 2024	Deadline definitieve versie posters en andere hulpmiddelen t.b.v. eindpresentatie in de stand	Posters, onderzoeksmiddelen, proefopstelling, maquette, afbeeldingen etc.	PWS-begeleiders Leerlingen 5 havo (sturen foto's van alle hulpmiddelen in via SOM)
19 december 2024	Slotbijeenkomst: Eindpresentatie op een PWS-markt	Aankleding/inrichting stand, Informatievoorziening, Presentatievaardigheden' Beantwoording vragen bezoekers Beoordeling telt voor 20% mee	PWS-coördinatoren leerlingen 4 havo PWS-begeleiders Vakdocenten Afdelingsleider Ouders/verzorgers
8 januari 2025	Deadline definitieve versie ingevuld logboek PWS (inleveren via SOM)	Compleet ingevuld logboek Reflectie op proces en eindproduct Beoordeling telt voor 5% mee	PWS-begeleiders Leerlingen 5 havo (sturen definitieve versie in)
Eind januari 2025	Vaststelling eindcijfer PWS	Alle onderdelen van het PWS (compleet ingevuld beoordelingsformulier PWS 2024-2025)	PWS-begeleiders (beoordelen)

Let op: als je niet aanwezig kunt zijn bij één of meer bijeenkomsten, dan dien je dit vooraf te melden bij je partner, je PWS-begeleider én de PWS-coördinatoren. En, nog belangrijker: je maakt zo snel mogelijk een nieuwe afspraak om:

- je voortgang te laten zien
- feedback hierop te verkrijgen
- je voortgang te laten beoordelen.

3 Het stappenplan voor het profielwerkstuk

Lees dit stappenplan goed door. Is er iets niet duidelijk, bespreek dit dan met de PWS-coördinatoren en na stap 1 ook met je PWS-begeleider. Bekijk ook eens het volgende filmpje: <https://youtu.be/cdDWegssTWg>

Stap 1: samenwerken en onderwerp (ca. 4 uur)

- Bijeenkomst 1(Kick-off) en 2.

A: Met wie ga je samenwerken?

Elk groepje bestaat uit twee leerlingen. Kies iemand met hetzelfde profiel en met wie jij goed kunt samenwerken. In bepaalde gevallen kun je ervoor kiezen om zelfstandig een PWS te maken. Bespreek dit met de PWS-coördinatoren.

B: Keuze van het onderwerp

- Kies een onderwerp dat binnen jouw profielkeuze past. Waar gaat in het bijzonder je belangstelling naar uit? Waar zou je meer over te weten willen komen? Denk hierbij aan je vervolgstudie en beroepskeuze.
- Zorg ervoor dat je onderwerp niet te groot en alomvattend is. Bekijk hiervoor ook de volgende video: <https://youtu.be/jpVdBUcg-sU>
- Als je er helemaal niet uitkomt, kun je bij de PWS-coördinatoren aankloppen.

C: Benaderen van een PWS-begeleider

Bij de tweede bijeenkomst zijn de beschikbare PWS-begeleiders aanwezig. Je benadert als duo een van de docenten met de vraag of diegene jullie wil begeleiden.

Stap 2: hoofd- en deelvragen (ca. 6 uur)

- Bijeenkomst 2 en 3

A: De hoofdvraag

Als je eenmaal je onderwerp hebt gekozen en goed hebt afgebakend, ga je aan de slag met het formuleren van de centrale onderzoeksvraag of de hoofdvraag. Deze vraag bepaalt wat jij precies van je gekozen onderwerp te weten wilt komen door middel van een nog uit te voeren onderzoek. Zonder een goede vraagstelling is het onmogelijk het PWS goed af te ronden.

Let er bij het opstellen van hoofdvraag op dat deze niet te breed is en niet te smal. Als een vraag heel breed is, moet je daar ook heel veel informatie over opzoeken en verwerken. Hiervoor heb je simpelweg geen tijd. Een te smalle vraag is vaak een vraag die gemakkelijk beantwoord kan worden en dus zal je te snel klaar zijn met je onderzoek. Dit levert je waarschijnlijk een onvoldoende op. Zorg er verder voor dat de grenzen van de vraag duidelijk zijn. Geef dus aan welk onderwerp het betreft, op welke periode de vraag betrekking heeft, en specificeer eventueel ook een plaats. De vraag moet bovendien duidelijk zijn, dus het moet maar op één manier te beantwoorden zijn en iedereen moet direct weten wat er wordt bedoeld.

Hierbij moet je ook vanaf het begin weten wat je bedoeling van het PWS is:

- beschrijvend: op basis van onderzoek beschrijf je een situatie;
- vergelijkend: je presenteert overeenkomsten en verschillen binnen een onderwerp op basis van onderzoek;
- verklarend: je zoekt antwoord op de vraag: 'Hoe komt het dat.....';
- waarde bepalend: je geeft een oordeel of een waarde over een onderwerp;
- voorspellend: je onderzoekt hoe iets in de toekomst zou kunnen zijn;
- probleemoplossend: je probeert op basis van onderzoek een probleem op te lossen, althans hier een bijdrage aan te leveren.

Tip:

Een werkwijze om tot een goede hoofdvraag te komen:

- Denk samen goed na over je onderwerp. Bedenk wat je jezelf allemaal afvraagt omtrent dat onderwerp en schrijf elke vraag die in je opkomt op.
- Maak hierbij gebruik van de zogenaamde perspectievenkaartjes. Zie bijlage 5 voor nadere toelichting. De kaartjes worden door de docent verstrekt.
- Het kan verstandig zijn om dit individueel te doen. Na een individuele denksessie van 30-60 minuten heb je twee A4'tjes met allerlei vragen over jullie onderwerp.
- Nu ga je elkaars vragen bespreken. Uiteindelijk kiezen je partner en jij een vraag die jullie het belangrijkste en het meest interessant vinden.
- In overleg met je begeleidende docent bepaal je of dit een geschikte hoofdvraag is.

B: de deelvragen

De hoofdvraag over het onderwerp kun je vaak niet in één keer beantwoorden. Daarom is het belangrijk om deze hoofdvraag op te splitsen in een aantal deelvragen (minimaal 3, maximaal 6). Met behulp van de gevonden antwoorden op deze deelvragen kun je uiteindelijk de hoofdvraag beantwoorden.

In principe moeten je deelvragen voldoen aan dezelfde eisen als je hoofdvraag. Maar ze verschillen wel van de hoofdvraag. Deelvragen zijn namelijk eenvoudiger te beantwoorden en belichten dus elk een ander onderdeel van je hoofdvraag, waardoor de antwoorden op je deelvragen uiteindelijk de bouwstenen zijn voor het antwoord op de hoofdvraag. Zet de deelvragen uiteraard ook in een logische volgorde.

Deze deelvragen kunnen bovendien prima dienen als (hoofdstuk) indeling van je PWS. Maak een apart hoofdstuk voor elke deelvraag. Op deze manier kun je elke deelvraag uitgebreid bespreken. Let erop dat je je deelvragen open formuleert. Dat wil zeggen dat de vragen niet direct met ja of nee te beantwoorden zijn.

In principe moeten je deelvragen voldoen aan dezelfde eisen als je hoofdvraag. Maar ze verschillen wel van de hoofdvraag. Deelvragen zijn namelijk eenvoudiger te beantwoorden. Bovendien belicht iedere deelvraag een ander onderdeel van je hoofdvraag, waardoor de antwoorden op je deelvragen uiteindelijk de bouwstenen zijn voor het antwoord op de hoofdvraag. Zet de deelvragen uiteraard ook in een logische volgorde.

Stap 3: de vorm van het PWS (ca. 1 uur)

- Bijeenkomst 3

Nu je onderwerp en hoofdvraag vaststaan, kun je alvast een eerste opzet van je uiteindelijke PWS opstellen. Natuurlijk ziet ieder PWS er anders uit, want elk PWS is tenslotte uniek, maar het PWS kent wel een standaard format, dat er als volgt uitziet:

- Titelpagina
- Voorwoord
- Inhoudsopgave
- Inleiding:
 - Aanleiding keuze onderwerp
 - Hoofd- en deelvragen
 - (eventueel) Hypothese
- Onderzoeksmethode
- Resultaten (per deelvraag)
- Conclusie (beantwoording hoofdvraag en eventueel hypothese)
- Bronnenlijst
- Bijlagen.

Bij stap 6 zullen we nader toelichten hoe je de verschillende onderdelen van dit format moet uitschrijven om te komen tot een definitief PWS.

Tip:

Gebruik de toepassingen van Microsoft Office 365 via school, zoals Outlook, Onedrive en TEAMS, zodat jullie thuis en op school (afzonderlijk en gezamenlijk) aan het PWS kunnen werken.

- Maak een map PWS in je One-drive van school en deel deze met je partner, zodat jullie er allebei documenten in kunnen opslaan en in de gedeelde documenten kunnen werken.
- Maak een document aan, waarin je het bovenstaande format opneemt en gedurende het proces dit format vult met de door jullie geschreven inhoud. Dit document zal uiteindelijk uitgroeien tot het definitieve PWS.
- Maak submappen voor de deelvragen, voor alle (achtergrond)informatie, die je nodig hebt voor het schrijven van het definitieve document (zie ook stap 4B: plan van aanpak).

Stap 4: onderzoeksmethode en het plan van aanpak (ca. 38 uur)

- Bijeenkomst 3 t/m 6

A: onderzoeksmethode

Het eerste deel van stap 4 is in feite de voorbereiding op stap 5: de stap waarin je je hoofd- en deelvragen gaat beantwoorden. Dit doe je aan de hand van een onderzoeksmethode. Aangezien er meerdere onderzoeksmethoden zijn, is het van belang om eerst de juiste uit te zoeken.

Je onderzoek is altijd gebaseerd op iets. Dit 'iets' kan theorie (wetenschappelijke artikelen, natuurkundige wetten, andere betrouwbare bronnen) of de praktijk (waarnemingen van gebeurtenissen of antwoorden op een enquête) zijn. Als er al veel bronnen beschikbaar zijn over jouw onderwerp, is het handiger om je onderzoek op theorie te baseren. Mocht je iets gaan onderzoeken waar nog bijna geen onderzoek naar gedaan is, is het beter om te focussen op praktisch onderzoek.

Je kunt ze natuurlijk ook combineren door bijvoorbeeld je waarnemingen (uit een experiment) in je verslag te onderbouwen met een natuurkundige wet.

Hierna kan je ook nog een onderscheid maken tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Kwantitatief onderzoek focust zich op getallen. Je zult dan vaak veel data verwerken tijdens je PWS om tot nieuwe inzichten te komen. Kwalitatief onderzoek heeft een meer beschrijvend karakter. Je onderbouwt je stellingen met tekst en gegevens uit andere onderzoeken. We snappen dat de verschillende onderzoeksoorten nogal vaag overkomen. Daarom geven we je hieronder vier concrete onderzoeksmethodes waaruit je kunt kiezen.

1. *Een literatuurstudie.* Hierbij ga je ontzettend veel geschreven bronnen doorspitten, totdat je genoeg informatie hebt om er een zinnige en samenhangende tekst over te schrijven.
2. *Een experiment.* Je wilt hierbij onderzoeken of X een effect heeft op Y. Dit kan bijvoorbeeld ook een experiment op een website zijn.

3. *Een case study.* Bij een case study bestudeer je een specifiek geval. Je observeert het en je analyseert het. Deze ‘case’ kun je vervolgens weer aan theorie koppelen.
4. *Een enquête.* Je zoekt een groep mensen die in aanmerking komt voor jouw onderzoek. Deze mensen stel je dezelfde vragen. Daarna ga je conclusies trekken uit de antwoorden die deze mensen hebben gegeven.

Het is jouw taak om één van deze onderzoeksmethoden te kiezen of eventueel een combinatie. Daarna voer je je onderzoek uit zoals jij en je partner het hebben bedacht (stap 5).

B: het plan van aanpak

Nu is het van cruciaal belang om met een goed plan van aanpak te komen. Wat ga je wanneer doen en waarom? Je kunt hierbij denken aan:

- het inplannen van de activiteiten
- het uitvoeren van het onderzoek
- het op verschillende manieren verzamelen van informatie over het onderwerp;
- het inventariseren en ordenen van gegevens die je gevonden hebt;
- het schrijven van het PWS (concept- en definitieve versie);
- het voorbereiden van de presentatie etc.

Je zet deze activiteiten onder elkaar en gaat plannen hoeveel tijd je nodig denkt te hebben voor elk onderdeel. Reken uit hoeveel weken je de tijd hebt tot je het PWS moet inleveren en de presentatie moet houden.

Bepaal in welke volgorde je met de deelvragen aan de slag gaat. Wanneer gaat wie aan welk onderdeel werken? Schrijf de ingeroosterde data op.

Zorg ervoor dat je op het eind weinig te doen hebt. Er valt altijd wel iets tegen, er is altijd wel iets waar je niet op gerekend hebt. Een goede planning met goede afspraken is een goed begin. En een goed begin is het halve werk.

In bijlage 1 vind je een invulformulier “Plan van Aanpak & Logboek” waarin je per stap de planning alle activiteiten kunt invoeren.

Stap 5: het verwerken van de deelvragen (ca. 10 uur)

- Bijeenkomst 5 t/m 7

Voor de herfstvakantie heb je, als het goed is, de (meeste) onderzoeksactiviteiten uitgevoerd en (bijna) alle daaruit voortkomende resultaten verzameld. Vervolgens kun je starten met de analyse van al deze informatie voor het beantwoorden van de deelvragen.

De verwerking van deze onderzoeksresultaten, presenteer je aan de hand van een korte Powerpoint/Prezi tijdens het laatste ankermoment (nr. 2). Laat dus aan je

begeleider zien wat je van plan was en hoever je gekomen bent. Laat ook de door jou gevonden resultaten, die je wilt gaan gebruiken en je eerste analyse hiervan, aan je begeleider

zien, zodat deze hierop nog feedback kan geven, zodat je uiteindelijk op basis van de geanalyseerde onderzoeksresultaten conclusies kan trekken, op basis waarvan je de hoofdvraag kunt beantwoorden.

Stap 6: het schrijven van het PWS (ca. 15 uur)

- Bijeenkomst 6 t/m 8

Tijdens stap 3 heb je al een format opgesteld voor je PWS. Nu wordt het tijd om dit format te gaan vullen.

➤ *Titelpagina:*

Hierop zet je duidelijk de titel van je profielwerkstuk, je naam, klas, begeleidende docent en inleverdatum. Ook zorg je er natuurlijk voor dat het er leuk uit ziet door bijvoorbeeld een afbeelding te gebruiken die goed past bij jouw onderwerp.

➤ *Voorwoord:*

Dit mag best een persoonlijk stukje tekst zijn. Vaak vertellen leerlingen hierin waarom ze voor hun onderwerp hebben gekozen en wie ze willen bedanken voor de totstandkoming van hun PWS.

➤ *Inhoudsopgave:*

Dat spreekt waarschijnlijk voor zichzelf (zie bijvoorbeeld de inhoudsopgave van deze handleiding). Je kunt echter gemakkelijk een [automatische inhoudsopgave genereren](#) voor jouw PWS.

➤ *Inleiding:*

Hierin introduceer je het onderwerp, maar niet op de manier zoals je dat in het voorwoord hebt gedaan. In de inleiding is het de bedoeling dat je wat formeler en minder persoonlijk bent. Het is gebruikelijk dat je wat constatering doet over het vraagstuk waarover je wil schrijven. Als je die constatering (op basis van bronnen) hebt gedaan, bouw je op een logische manier toe naar de redenen waarom jouw onderwerp het onderzoeken waard is en wat je wilt onderzoeken. Zo kom je vanzelf op je hoofd- en deelvragen uit en eventueel de hypothese. Ook geef je in de inleiding alvast kort aan welke onderzoeksmethode je zult gebruiken om antwoord te krijgen op je deelvragen.

➤ *Onderzoeksmethode:*

Dit hoofdstukje vormt een logisch vervolg op de inleiding. Je licht de gekozen onderzoeksmethode toe (waarom, waar, wanneer, wie, hoe) en geeft precies aan hoe je het onderzoek hebt uitgevoerd.

➤ *Resultaten:*

Maak een apart hoofdstuk voor elke deelvraag. Op deze manier kun je elke deelvraag uitgebreid bespreken. Bij elke deelvraag vertel je eerst kort waarom deze vraag beantwoord dient te worden. Daarna zet je de informatie (uiteraard gebaseerd op geraadpleegde bronnen en het uitgevoerde onderzoek) die nodig is om deze deelvraag te beantwoorden uiteen. Op

basis van al deze informatie trek je een logische conclusie aan het eind van het betreffende hoofdstuk. Deze conclusie hoort je deelvraag te beantwoorden. Zorg er altijd voor dat je conclusie goed onderbouwd is met de juiste bronnen.

➤ **Conclusie:**

Wanneer je de hoofdvraag en alle deelvragen hebt gehad, komen alle losse eindjes eindelijk bij elkaar. Je kunt de conclusie van je profielwerkstuk gaan schrijven! In dit hoofdstuk vat je samen wat je tot dan toe in je PWS hebt besproken. Je beschrijft nog een keer het onderliggende probleem dat je onderzoekt in je profielwerkstuk. Vervolgens bespreek je nog eens kort de conclusies van al je deelvragen. Daarna is het tijd om uit de deelvraagconclusies een logische conclusie op de hoofdvraag te trekken en eventueel je hypothese te verifiëren. Als je het hele proces van je PWS goed hebt aangepakt, zou dit niet moeilijk moeten zijn. Je deelvragen zouden namelijk logischerwijs moeten opbouwen naar je hoofdvraag en eventuele hypothese. Let op: in de conclusie van je hoofdvraag mag geen nieuwe informatie staan.

Tip:

Sommige leerlingen voegen een samenvatting van het PWS toe aan het begin van hun verslag. Veel onderzoekers doen dat namelijk ook voorafgaand aan hun wetenschappelijke artikel.

➤ **Bronnenlijst:**

Zorg dat je je bronnen gedurende het schrijven van je PWS goed bijhoudt. Dat scheelt je achteraf een hoop zoekwerk. Je onderzoek moet namelijk gebaseerd zijn op relevante en betrouwbare bronnen. Deze bronnen zet je op het eind van je PWS onder elkaar op *alfabetische volgorde*. Doe dit op de volgende wijze:

Voor teksten van internetsites:

Kerkhof, R. (2008). *De leesvaardigheid van havo 4/5 en vwo 5/6 leerlingen. Onderzoek naar het leesvaardigheidsniveau van havo 4/5 en vwo 5/6 leerlingen en hoe dit zich verhoudt tot het leesvaardigheidsniveau van beginnende mbo'ers*. Geraadpleegd op 15 augustus 2016 op <http://essay.utwente.nl/58187>.

Let op: als op een internetsite niet duidelijk is aangegeven wie de tekst heeft geschreven, vermeld je alleen de naam van de instelling of organisatie. Belangrijk is dus dat je niet alleen de link vermeldt en vergeet ook niet aan te geven wanneer je de link geraadpleegd hebt.

Voor boeken:

Velde, M. van der, Jansen, P. & Dijkers, J. (2015, tweede herziene druk). *Praktijkgericht onderzoek. Opzetten, uitvoeren en rapporteren*. Hilversum: Concept Uitgeefgroep.

Voor artikelen uit tijdschriften:

Mol, S. & Bus, A.G. (2011). Lezen loont een leven lang. *Levende talen Tijdschrift* 7 (2), 42-44.

Naast de literatuurlijst moet je op andere plekken in de tekst van het PWS ook denken aan een *bronvermelding*. Dit kan je doen door achter de zinnen die je uit bepaalde bronnen hebt gehaald de betreffende bron er tussen haakjes achter te zetten. Dan krijg je dit:

De elektromagnetische straling van mobiele telefoons is mogelijk kankerverwekkend (Wereldgezondheidsorganisatie, 2014).

Je kunt een bron ook [citeren](#):

“De speltheorie analyseert menselijk gedrag in situaties waar beslissingen moeten worden genomen” (Examen Overzicht Samenvatting Economie havo 2021-2022, p.25).

Tips:

- Op [Google Scholar](#) kan je veel betrouwbare wetenschappelijke bronnen vinden. Zorg er ook voor dat je niet steeds dezelfde bron gebruikt.
- Verwijzingen in de tekst geven kort aan welke informatiebron je hebt gebruikt. Deze verwijzingen corresponderen met een volledige [bronvermelding](#) in de [literatuurlijst](#) aan het eind van je tekst. APA-verwijzingen in de tekst bestaan uit de achternaam van de auteur en het jaar van publicatie. Wanneer je een specifiek deel van een bron aanhaalt, moet je ook het paginanummer of het bereik opnemen in je verwijzing. Voorbeeld: (Ayuk, 2021, pp. 39-41). Laat achtervoegsels (zoals jr.) of titels (zoals PhD of dr.) weg en specificeer alleen het jaar van de publicatie, niet de dag en maand. Voor het aanmaken van een volledige bronvermelding en literatuurlijst kun je ook gebruikmaken van Scribbr (www.scribbr.nl)

➤ **Bijlagen:**

De bijlagen komen na je bronnenlijst in je PWS. In bijlagen zet je interviews, tabellen, afbeeldingen of andere bronnen die belangrijk zijn voor de lezer, maar te groot zijn om in het PWS te zetten.

Waar moet je verder nog op letten bij het schrijven van je PWS?

- **Houd een duidelijke tekststructuur aan.** Grijp aan het begin van een hoofdstuk kort terug op het voorgaande hoofdstuk, bouw daarna rustig op naar het punt dat je in het betreffende hoofdstuk wilt maken om vervolgens concluderend af te sluiten.
- **Wees eenvoudig en consistent in je taalgebruik.** Probeer niet te veel moeilijke woorden te gebruiken en spreek zoveel mogelijk vanuit de tegenwoordige tijd.
- **Schrijf de tekst in je eigen woorden.** Je mag géén teksten één op één overnemen uit de geraadpleegde bronnen, zoals websites (plagiaat) en ook geen gebruik maken van AI (Chat GPT). Een quote, definitie etc. mag wel geciteerd worden, maar dan wel met bronvermelding.
- **Lengte van je PWS.** Overleg met je docent over een goed aantal bladzijdes voor je profielwerkstuk.
- **Formulering en spelling.** Check op meerdere momenten de formulering en spelling (inclusief interpunctie) van je teksten. Laat de teksten ook door “buitenstaanders” lezen en vraag feedback.

Tip:

Klinkt dit allemaal nog onduidelijk? Vraag eens aan je PWS-begeleider of je een profielwerkstuk van een voorgaand jaar mag inzien. Zo krijg je een goed idee van hoe het eindproduct eruit moeten komen te zien.

Stap 7: de eindpresentatie van het PWS (ca. 4 uur)

- **Bijeenkomst 7, 8 en slotbijeenkomst**

Hieronder vind je eerst belangrijke informatie over de eindpresentatie van het PWS. Daarna volgen “tips & tricks” voor je voorbereiding en uitvoering hiervan.

Opzet eindpresentatie: de PWS-markt!

In de toneelzaal krijgt elke kandidaat een eigen tafel, die wordt ingericht als een soort “marktkraam/stand”. Natuurlijk ligt daar een papieren versie van het werkstuk en verder kleeft je de tafel aan met relevante en aandachttrekkende zaken, die de inhoud en de uitkomst van je onderzoek verduidelijken. Denk daarbij aan een opstelling of afbeeldingen van je experiment, een maquette, één of meerdere posters met de hoofd- en deelvragen, de onderzoeksmethode en de uitkomsten van je onderzoek (grafieken) enzovoort.

Je PWS-begeleider, vakdocenten en leerlingen van 4 havo komen vervolgens langs en stellen je vragen over het PWS, die door jou (en je partner) uiteraard zo goed mogelijk worden beantwoord. Deze personen zullen ook de eindpresentatie beoordelen aan de hand van een beoordelingsformulier (zie bijlage 4). Zorg er dus voor dat je op een enthousiaste wijze je werk promoot!

Ouders/Verzorgers zijn ook van harte welkom op de PWS-markt om jullie eindpresentatie te aanschouwen!

Duur:

Voor de opbouw van de markt krijg je ongeveer een uur de tijd. Daarvoor heb je natuurlijk alles wat je daarvoor nodig hebt, al in orde gemaakt. De markt vindt plaats aan het eind van de middag en duurt ongeveer anderhalf uur van 13.00 tot 14.30 uur.

Beoordeling eindpresentatie:

Het eindcijfer voor het PWS hangt ook af van deze eindpresentatie. De beoordeling hiervan telt 20% mee. Er wordt gelet op:

- De aankleding en inrichting van je stand: vorm en aantrekkelijkheid van de posters, maquette, afbeeldingen/opstelling van het experiment etc.
- De inhoud van de aangeboden informatie m.b.t. onderwerp, onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, resultaten, conclusies en reflectie : relevant, duidelijk, toegankelijk, ondubbelzinnig, inhoudelijk juist en volledig, kort en bondig.
- De wijze waarop het PWS (proces en product) door de kandidaat mondeling wordt toegelicht: duidelijk verstaanbaar, non-verbale communicatie versterkt de verbale communicatie, juiste lichaamshouding, oog voor de bezoekers.

- De wijze waarop de vragen van de bezoekers (PWS-begeleider, vakdocenten, leerlingen van 4 havo en ouders/verzorgers) worden beantwoord: begrijpelijk, kort en bondig, inhoudelijk juist en volledig.

Tips & Tricks:

Vóór de eindpresentatie:

- Wees op tijd aanwezig om je stand in te richten.
- Zorg ervoor dat alle hulpmiddelen, die je nodig hebt, gereed zijn en functioneren (van tevoren gecheckt).
- Bedenk welke informatie je tijdens de markt wilt verstrekken en hoe je dat wilt doen (samen met je partner).
- Leer geen teksten van buiten, maar maak eventueel een spiekbriefje met een aantal steekwoorden, die je snel kunt raadplegen.
- Maak thuis alvast een proefopstelling van je stand en vraag feedback aan anderen of het zo in orde is.

Tijdens de presentatie:

Let op de volgende aandachtspunten:

- Planning: probeer bij meerdere bezoekers voor je stand goed je aandacht te verdelen. Als er teveel geïnteresseerden voor je neus staan, vraag dan aan enkele of ze even later willen terugkomen.
- Introductie: begin je gesprekje door jezelf voor te stellen en kort je onderwerp in te leiden.
- Publiekgerichtheid:
 - Breng het onderwerp op een boeiende manier (niet monotoon praten).
 - Praat rustig en niet te zacht. Nervositeit aan het begin van de bijeenkomst is normaal en verdwijnt vanzelf. Bij aanhoudende zenuwen: adem na elke zin een keer in en uit.
 - Durf je bezoekers aan te kijken: kijk hen goed aan, zoals je echt een gesprek kunt voeren.
 - Blijf niet achter je tafeltje zitten, maar ga ernaast staan (wel rechtop maar niet stokstijf met je handen over elkaar). Wissel gerust eens van positie en gebruik je handen.
 - Zorg dat iedere toehoorder je kan blijven zien en horen.
 - Wanneer een toehoorder een vraag stelt, herhaal dan de vraag om er zeker van te zijn dat je de vraag goed verstaan hebt.
 - Wanneer je het antwoord op een vraag niet weet, zeg dat dan gerust.
- Gebruik van hulpmiddelen:
 - Gebruik je aanwezige hulpmiddelen doelmatig, als ondersteuning.
 - Lees geen teksten, die bijvoorbeeld op de posters staan voor, maar probeer zoveel mogelijk een vertellende houding aan te nemen, terwijl je bepaalde zaken in je stand/op je tafel aanwijst.
- **En “last but not least”:**
 - Draag nette kleding! Zorg dat je er professioneel uitziet. Hierdoor voel je je zelfverzekerd en laat je zien dat je jezelf en jouw eindpresentatie serieus neemt.

Stap 8: evaluatie (ca. 2 uur)

- Na de slotbijeenkomst

Yes, je hebt het voor elkaar! De lange weg naar het PWS ligt achter je. Het werkstuk is beoordeeld, net als je eindpresentatie. Als alles goed is gegaan, heb je een hoop meegemaakt en daarvan ook het nodige geleerd en kun je nu met een tevreden gevoel terugkijken op het hele proces. Bewaar je PWS en de bijbehorende hulpmiddelen goed: wellicht kun je het nog een keer ergens voor gebruiken (bijvoorbeeld tijdens de selectie voor een vervolgopleiding) of kan de docent het als voorbeeld gebruiken voor de lichter na jou!

Je moet nu nog één ding doen: de laatste onderdelen in het logboek (zie bijlage 1) invullen en dat inleveren via SOM. Daarna kan de PWS-begeleider het definitieve cijfer vaststellen. Schrijf niet alleen in het logboek wat je gedaan hebt, maar ook welke feedback je zoal hebt ontvangen en wat je daarmee hebt gedaan.

4 Beoordeling

De beoordeling van een profielwerkstuk

Het profielwerkstuk wordt met een cijfer afgesloten dat onderdeel is van het combinatiecijfer op je eindlijst. Het profielwerkstuk moet afgesloten zijn voor toelating tot het centrale examen. Het profielwerkstuk wordt beoordeeld aan de hand van criteria die vooraf aan de leerlingen bekend zijn gemaakt (zie bijlage 3). Daarbij wordt zowel het proces (ankermomenten en plan van aanpak & logboek) als het product (werkstuk en eindpresentatie) beoordeeld.

In bijlagen 2 en 3 vind je het formulieren die gebruikt worden voor beoordeling van de ankermomenten 1 & 2 en voor de eindbeoordeling van het totale PWS. In bijlage 4 zijn de beoordelingsformulieren voor de eindpresentatie op de PWS-markt terug te vinden.

Bijlage 1 Plan van Aanpak & Logboek

Plan van Aanpak & Logboek

Naam: 1. klas:

Ik werk samen met: 2. klas:

Onderwerp: _____

Motiveer jullie keuze:

.....
.....
.....

Hoofdvraag:

.....

Onderzoeksmethode:

.....
.....
.....

Planning/Logboek:

Datum:	Activiteit:	Door wie:		Aantal uren:		Deadline:		Bijzonderheden (problemen en oplossingen):
		Gepland:	Daadwerkelijk:	Gepland:	Daadwerkelijk:	Gepland:	Daadwerkelijk:	

Reflectie:

- ⇒ *Wat heb ik gedaan?*
- ⇒ *Wat heb ik geleerd?*
- ⇒ *Wat zou ik de volgende keer anders doen?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bijlage 2 Beoordelingsformulier Ankermomenten

BEOORDELINGSFORMULIER ANKERMOMENTEN

Namen leerlingen:

1. _____ 2. _____ 3. _____

Onderwerp:

Naam begeleider:

• **Ankermoment 1 (weging 5%):**

Datum:

Korte presentatie	O	V	G	Eventueel toelichting
Minimaal 2, maximaal 5 dia's				
Vorm: goede opbouw				
Inhoud: duidelijk en samenhangend				
Voortgang: op schema (t/m onderzoeksmethode)				
TOTAAL: (1, 3 of 5 punten)				Paraaf begeleider:

• **Ankermoment 2 (weging 5%):**

Datum:

Korte presentatie	O	V	G	Eventueel toelichting
Minimaal 2, maximaal 5 dia's				
Vorm: goede opbouw				
Inhoud: duidelijk en samenhangend				
Voortgang: op schema (t/m start schrijven concept PWS)				
TOTAAL: (1, 3 of 5 punten)				Paraaf begeleider:

Bijlage 3 Beoordelingsformulier PWS

Beoordeling PWS 2024-2025

Naam leerling:		Klas :
Naam partner(s)		Begeleider:
Titel PWS:		Vak:
<p><i>Verklaring der punten: 1: onvoldoende 2: matig 3: voldoende 4: ruim voldoende 5: goed</i></p>		
Onderdeel	Punten	Eventuele toelichting
Proces (20p)		
t/m Ankermoment 1 (sep.): eigen initiatief + presentatie		
t/m Ankermoment 2 (okt.): eigen initiatief + presentatie		
Ingevuld logboek (jan.): verantwoordelijkheid, initiatief, reflectie		
PWS op tijd ingeleverd (4 december 2024)		
PWS Vorm (20p)		
Samenhang en helderheid		
Verzorging/Lay-out (voorblad, hoofdstukindeling)		
Taalgebruik (grammatica, woordkeuze en spelling)		
Originaliteit (onderwerp en uitwerking)		
PWS Inhoud (40p)		
Onderbouwing keuze, afbakening en formulering onderwerp		
Formulering hoofd- en deelvragen en eventueel hypothese		
Beschrijving & onderbouwing onderzoeksmethode		
Beschrijving en toelichting resultaten		
Conclusie(s) incl. onderbouwing		
Gebruik afbeeldingen (tabellen, grafieken, illustraties)		
Gebruik bronnen (incl. correcte bronvermelding)		
Bijlagen (relevantie, uitwerking)		
Eindpresentatie (20p)		
Aankleding/inrichting stand + kwaliteit hulpmiddelen		
Inhoud verstrekte informatie (volledigheid en relevantie)		
Verbale en non-verbale presentatievaardigheden (incl. houding)		
Beantwoording vragen van bezoekers		
TOTAAL		
Eindcijfer: totaal aantal te behalen punten (100) : 10 = (afgerond op heel getal)		

Bijlage 4 Beoordelingsformulieren Eindpresentatie PWS

A. Beoordeling eindpresentatie tijdens PWS-markt: docentenversie

Naam: PWS-begeleider/docent*

Datum:

<i>Item ter beoordeling:</i>	<i>Punten (1-5)</i>	<i>Toelichting:</i>
Aankleding/inrichting stand: Let op de aantrekkelijkheid en de overzichtelijkheid en ook op de kwaliteit van de hulpmiddelen zoals posters, maquette, afbeeldingen, opstelling van het experiment enzovoort		
Inhoud verstrekte informatie: Let op toegankelijkheid, duidelijkheid, relevantie, juistheid, volledigheid en ondubbelzinnigheid en de wijze van onderbouwing en toelichting		
Verbale en non-verbale presentatievaardigheden: Let op de wijze waarop het PWS (proces en product) door de kandidaat mondeling wordt toegelicht: verstaanbaarheid, spreektempo, intonatie, goede woordkeuze, passende non-verbale communicatie, juiste lichaamshouding, oog voor de bezoekers.		
Beantwoording vragen van bezoekers: Let op de wijze waarop de vragen van de bezoekers (PWS-begeleider, vakdocenten en leerlingen van 4 havo, ouders/verzorgers) worden beantwoord: begrijpelijk, kort en bondig, inhoudelijk juist en volledig.		

*: doorhalen wat niet van toepassing is.

B. Beoordelingsformulier eindpresentaties PWS-markt: leerlingenversie

Nr.	Leerling(en)	Stand + hulpmiddelen	Inhoud informatie	Presentatie (verbaal en non-verbaal)	Beantwoording vragen bezoekers	Eindoordeel: (totaal aantal punten)
		1-2-3-4-5	1-2-3-4-5	1-2-3-4-5	1-2-3-4-5	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						

Bijlage 5 Werken met perspectievenkaartjes

Op zoek naar onderwerp, hoofd- en deelvragen - Oriëntatie aan de hand van de perspectievenkaartjes

1. Keuze globaal onderwerp:

- a. Wat vinden jullie interessant?
- b. Wat is de relatie tussen het onderwerp en jullie profiel?

Bijvoorbeeld: globaal onderwerp = luchtvaart

In het algemeen kunnen we stellen dat een globaal onderwerp te groot is als onderwerp van onderzoek binnen het profielwerkstuk. Het is dus noodzakelijk dat jullie echt je onderwerp gaan afbakenen.

2. Afbakening (globaal) onderwerp:

Aan het globale onderwerp kun je al meerdere aspecten onderscheiden: in het geval van het globale onderwerp "Luchtvaart" zijn dat o.a.

- Luchtvaart in relatie tot milieuvervuiling (CO₂, stikstof, fijnstof)
- Luchtvaart in relatie tot gezondheid (hart- en vaatziekten, geluidsoverlast)
- Luchtvaart in relatie tot opleidingen en/of beroepen (piloot, stewardess, luchtverkeersleider etc.)
- Luchtvaart in relatie tot landelijke economie (import, export, rol luchthavens)
- Luchtvaart in relatie tot defensie enzovoort... (transport, gevechtshandelingen, observatie, bescherming etc.)

Je kiest dan voor een aspect dat gerelateerd is aan je profielkeuze. Op die manier kun je al een eerste stap zetten om het globale onderwerp verder af te bakenen.

Sommigen van jullie zullen zelf in staat zijn om van een globaal onderwerp te komen tot een afgebakend onderwerp: je weet immers al precies wat je interessant vindt. Voor anderen is dat wat lastiger. Rekenen jullie jezelf tot de laatste groep, ga dan met de zogenaamde perspectievenkaartjes aan de slag.

3. Onderwerp PWS afbakenen met behulp van perspectievenkaartjes

In het doosje vind je 20 kaartjes met verschillende perspectieven, die samenhangen met de profielkeuzen NT, NG, EM en CM, zoals hierna aangegeven.

De meer NT-achtige perspectieven:

- Het wiskundig perspectief (de rekenbril)
- Het perspectief van de informatica (de computerbril)
- Het natuurkundig perspectief (de meetbril)
- Het scheikundig perspectief (de stoffenbril)
- Het technologisch perspectief (de ontwerpbril)
- Het milieukundig perspectief (de milieubrill)*

De meer NG-achtige perspectieven:

- Het biologisch perspectief (de levensbril)
- Het gezondheidskundig perspectief (de gezondbril)
- Het psychologisch perspectief (ik- en jijbril)*
- Het perspectief van lichamelijke opvoeding (de beweegbril)
- Het milieukundig perspectief (de milieubrill)*

De meer EM-achtige perspectieven:

- Het historisch perspectief (de tijdreisbril)*
- Het geografisch perspectief (de plaatsbril)
- Het economisch perspectief (de geldbril)
- Het politiek-bestuurlijke perspectief (de regelbril)
- Het psychologisch perspectief (ik- en jijbril)*

De meer CM-achtige perspectieven:

- Het taalkundig perspectief (de taalbril)
- Het socio-cultureel perspectief (de samen- en verschilbril)
- Het historisch perspectief (de tijdreisbril)*
- Het kunstzinnig perspectief (de kunstbril)
- Het filosofisch perspectief (de helicopterbril)
- Het ethisch perspectief (de goed- en kwaadbril)
- Het levensbeschouwelijk perspectief (de zingevingbril)
- Het psychologisch perspectief (ik- en jijbril)*

*: sommige perspectieven zijn binnen diverse profielen toe te passen.

Het is dus belangrijk dat jullie gaan bedenken *vanuit welk perspectief* jullie naar het gekozen onderwerp willen kijken. Dit perspectief moet ook uiteraard samenhangen met je profielkeuze.

Hoe gaan jullie aan de slag?

Opdracht 1:

- a. Ga eens na welke perspectieven jij en je PWS-partner vinden passen bij het (globale) onderwerp dat jullie voorsnog hebben gekozen. Probeer niet meer dan 3 kaartjes te selecteren. Selecteer op basis van de vraag die op de voorkant van de kaartjes staan vermeld. Bijvoorbeeld bij kaartje "Economisch" (Geldbril): "Wat kost het en wat levert het op?"
- b. Draai de kaartjes om en lees de vragen die op achterkant van de betreffende perspectievenkaartjes staan.
- c. Selecteer een aantal van deze vragen, die jullie relevant en interessant vinden in relatie tot jullie globale onderwerp.
- d. Kijk van welk perspectiefkaartje jullie de meeste vragen hebben geselecteerd. Blijkbaar correspondeert het perspectief van dat kaartje het best met jullie interesse en is het dus handig om dit perspectief te kiezen en daarmee het globale onderwerp af te bakenen.

Voorbeeld Luchtvaart:

Profielkeuze	Perspectief:	Afgebakend onderwerp:
NT	Scheikundig	Uitstoot stikstof privéjets
NG	Gezondheid	Embolie tijdens vliegen
EM	Geografisch	Economische gevolgen verplaatsing vliegveld
CM	Kunstzinnig	Design interieur passagiersvliegtuigen

4. Bepaling onderzoeksvraag (centrale vraag, hoofdvraag)

De uitkomst van opdracht 1 kun je vervolgens ook gebruiken om je onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen op te stellen. De vragen op de voor- en achterkant op het door jullie gekozen perspectiefkaartje kunnen als uitgangspunt dienen bij het formuleren van jullie vragen.

Opdracht 2:

- Formuleer jullie (voorlopige) onderzoeks- en deelvragen en bespreek die met jullie begeleider.